

Voorwoord	9
Inleiding. Waarom dit boek?	13
Een sf-film, een verontrustend rapport en de rol van onderwijs	15
Opzet van het boek	19
Deel 1 We denken en doen 'alsof', en de rol van onderwijs	23
Hoofdstuk I	
Over ficties in ons denken, doen en laten	25
Over inzicht, kritisch denken en onderwijs	27
De schaal van dagelijkse naar open rationaliteit	28
Rationaliteit: het 'lux naturale' toen, een 'antropologisch constante' nu	30
Gezond verstand en de verhouding tussen algemeen en bijzonder belang	32
Geloven, menen, kennen	34
Geloven wat niet te verdedigen is; Sinterklaas	40
De noodzaak van basisloze ficties	41
Ficties herkennen en toetsen	45
De vruchtbare fictie waarop stemrecht stoelt	48
De precaire situatie van het gezonde verstand	49
'Fictie' in vergelijking met verwante begrippen en de fictie als leugen	52
Hoofdstuk II	
Een bijzondere fictie. De inbeelding te zijn wat je gelooft	55
Identiteit van personen	55
Identiteit en groep	58
Grenzen aan de tolerantie	61
Verantwoordelijkheid, een fictie?	64
Hoofdstuk III	
Maatschappelijke handelingsgebieden en onderwijs	67
Elf handelingsgebieden	67
Regulatieve ideeën en relatieve autonomie	70
Rationele niveaus	72
De metapositie van de politiek	73
De metapositie van het onderwijs	76
Hoofdstuk IV	
Politiek en de relatieve autonomie van het onderwijs	77
De pedagogische kwestie en haar centrale thema: algemene vorming	77
Primaire opvoeding en openbaar en bijzonder onderwijs	80
Relatieve autonomie van de docenten	83
Pedagogische tact	85
Vrijheid van bijzonder en openbaar onderwijs	85
Mondigheid: een absoluut idee, maar historisch in haar verschijning	89
Verantwoordelijkheid van de samenleving	91
Onderwijspolitieke aandachtspunten	92
Mondigheid en algemeen belang	94
Vernieuwing in de versnelling: onderwijspolitiek met bijwerkingen	95
Ombuiging van onderwijspolitieke tendensen	99
Cultuurpedagogische discussie (cpd)	101
Verhouding tussen cpd en kennis- en maatschappelijke gebieden	105
Onderwijs voorwaarde voor maatschappelijke veranderingen?	107

Deel 2 Verhalen over maatschappelijke handlingsgebieden	111
Economie	
Is het volk wijzer dan zijn bestuurders? Gesprek met Ewald Engelen, financieel geograaf	113
Vakmensen zonder ziel. Door Ewald Engelen	121
Natuur en techniek	
Nederland buitenspel met 'Ot-en-Sien-landbouw' Gesprek met Rudy Rabbinge, productie-ecoloog	125
Zorg	
Wat ging er mis in de zorg, wat moet er veranderen? Door Carin Gaemers, historicus	135
Onderwijs	
Over walvissen en leerkrachten: ethisch denken in onderwijs Door Jos de Mönnink, schoolbestuurder	153
Over 'de' makke van de professie: gebrek aan autonomie Door Jan Dirk Imelman, pedagoog	177
Politiek	
De kracht van inefficiency Gesprek met Mathieu Segers, historicus, Europakenner	187
Wetenschap	
De (ver)vormende universiteit Gesprek met Ad Verbrugge, filosoof	199
Godsdienst	
De veerkrachtige burgerlijke broederschap van de nieuwe generatie moslims Gesprek met Jamal Ahajjaj, imam	213
De bewaarde en bewaakte traditie Gesprek met Binyomin Jacobs, opperrabbijn	221
Ongeneeslijk religieus Gesprek met Gerard de Korte, bisschop	227
Geloof als taal en als overtuigingen Door Willem B. Drees, godsdienstfilosoof	235
Over islam in middelbaar en hoger onderwijs Door Maurits Berger, islamoloog	249
In retrospectief: de gesprekken en artikelen in het licht van Deel 1 Door Jan Dirk Imelman, Jos de Mönnink & Nelleke Kat	263
Noten	283
Personenregister	291

Literatuur	295
Publicaties die ten grondslag liggen aan Deel 1	295
Geraadpleegde en geciteerde literatuur Deel 1	297
Gerefereerde literatuur Deel 2	309
Over de auteurs	315